

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 108

פרשת 'עקב' - ה'תשפ"ב / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן תורה כ"ג (ח"א)

סגולת אריכות ימים במזוזה נרשמה בפרשת עקב / פרצוף עשר ספירות - הוא שלמות / כתר הוא בחינת 'אמונה' - 'המתן' / אדם לא רואה תוצאות מיד כדי שלא לבטל את הבחירה / שורש מצות מזוזה - אמונה / מקום המזוזה לפי ההלכה / לחלק את השקעותיו שליש / שליש / השליש שבסחורה מובחר מכולם / טוב חמישים שעושים ממאתים שלא עושים / שליש העליון כנגד האמונה שבכתר / השאלה הראשונה בב"ד של מעלה אם נשא ונתן באמונה / כנגד החכמה - הברכה שבמזוזה / בינה - כח המזוזה להחזיר בתשובה / אונקלוס גייר את חיילי אדריאנוס קיסר על ידי המזוזה / ע"י מזוזה נכפלת פרנסתו, ובאה לו בילות / פרנסה כפולה כדי להוציא את האדם מ'תאות ממון' / 'גבורה' - ע"י מצות מזוזה ניצל מחטאים / הזהיר במזוזה זוכה לזירה נאה / דין חדר צר וארוך לענין מזוזה / כמה דיני מזוזה מצויים / אריכות ימים ורפואה בזכות מצות מזוזה / מזוזה אחת מצילה את כל עיר הנידחת / שמירת הברית עם מצות מזוזה מזכים לעשירות / לא יתכן בית עם מזוזה וגם דברים טמאים בפנים / אנחנו מבפנים והקב"ה שומר עלינו מבחוץ / מלך פרס שלח לרבי מרגלית ורבי שלח לו מזוזה / בפנימיות כוננת רבי היתה לשבור למלך פרס את תאות ממון / מצות מזוזה כנגד דיבור 'לא תחמוד' / סיכום

סגולת אריכות ימים במזוזה נרשמה בפרשת עקב

א. היום בעז"ה נעסוק בענין 'מצות מזוזה', שנזכרת בשתי הפרשיות של קריאת שמע, בפרשת 'ואהבת' שבפרשת ואתחנן, ובפרשה 'והיה אם שמוע' שבפרשת עקב, (וזה הסיבה שכותבים את הפרשיות האלו בתוך המזוזה). והסיבה שבחרתי לדבר בענין מזוזה דוקא כאן בפרשת עקב ולא בפרשת ואתחנן, כיון שהגמרא בשבת (דף ל:) אומרת שעל ידי מצות מזוזה - זוכים לאריכות ימים, ודרשה זאת נלמדת מהפסוק בפרשתנו (דברים יא, ט): "וְכִתְבֶתֶם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ, וְנִסְמַךְ לִזֶּה - 'לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם'", (וזה לא כתוב בפרשת ואתחנן), לכן דוקא עתה שאנחנו בפרשת עקב נדבר בה על מצות מזוזה, שהיא מצוה מאוד יקרה וחשובה. שכאמור יש בה את הסגולה של אריכות ימים.

פרצוף עשר ספירות - הוא שלמות

ב. וכדרכנו הרבה פעמים אנחנו אוהבים לעשות פרצוף של 'עשר ספירות', ונלמד עשרה דברים בענין המזוזה שנסדר אותם על פי ה'עשר ספירות', כדי שנוכל לזכור את זה טוב, ועל ידי זה נזכה לקיים את המצוה היקרה של מזוזה בשלמות, כי בכל דבר שיש בו 'פרצוף עשר ספירות' - יש בו שלמות.

כתר הוא בחינת 'אמונה' - 'המתן'

ג. 'כתר' - כתר זה בחי' 'אמונה'. כי אחת המידות הפנימיות שיש בכתר זו 'אמונה' (יש גם תענוג ורצון). כתוב בפסוק (איוב לו, ב): "כִּתְרֵי לִי זָעִיר וְאַתְחַנֵּךְ", כלומר, המתן לי מעט ואני אראה לך. 'כתר' - זה לשון 'המתן'. אנחנו נמצאים סמוך ונראה לחודש אלול וכידוע נוהגים ללמוד את תורה ו' בליקוטי מוהר"ן, ובענין התשובה אומר רבינו: שתשובה היא בחינת כתר 'המתן', אדם שבא לחזור בתשובה אומרים לו 'המתן'. וכשאדם ממתין הוא זוכה לבחינת 'כתר'. מה הקשר בין ענין תשובה לבין 'המתן'?

אדם לא רואה תוצאות מיד כדי שלא לבטל את הבחירה

ד. טבע העולם כשאדם עושה דבר, הוא רוצה לראות תוצאות בטבע ומהר, עשינו תשובה אנחנו מיד רוצים להרגיש איך

התשובה שלנו התקבלה, לראות את השינוי, איך הקב"ה מתנהג איתנו כמו עם צדיקים. אבל באמת זה לא עובד כך, כי כשאדם עושה תשובה, דבר ראשון צריך להמתין, ולראות שאתה מתעצם עם התשובה ומחזיק בה הרבה זמן, ולהמתין לראות את ישועת השם, ולכן כתוב (יומא לה:): הבא להיטהר אומרים לו: 'המתן', המתן זה בחינת ה'כתר' שזו ה'אמונה'. וכל הענין של האמונה זה בחינת של 'המתן', כי הדבר שהוא סתירה לאמונה פשוטה ותמימה מתוך בחירה, היא שכל מה שהיינו מבקשים ומצפים מיד היינו מקבלים, ואז לא היה לנו שכר על אמונה, כי על מה שרואים בעיניים, לא שייך אמונה, אבל דוקא בזה שהקב"ה נוהג איתנו במידת 'המתן' וכביכול ממתין ולא נותן לנו מיד את מבוקשנו, וסוחר אותנו קצת, ואנחנו מקבלים את גזירתו, זה מראה על האמונה. ולכן אמונה היא בספירת ה'כתר', כי כל ענין האמונה - זה להמתין לישועת השם שתגיע, מתי שיעלה הרצון לפניו יתברך.

שורש מצות מזוזה - אמונה

ה. אומר החינוך (מצוה תכ"ג): "משורשי המצוה הזו (מצות מזוזה) להיות זיכרון לאדם באמונת השי"ת בכל עת בבואו לביתו, ובצאתו". כלומר, כשאדם נכנס ויוצא מהבית - איך הוא יזכור את אמונת ה'?' על ידי שהוא רואה את המזוזה שכתוב בה השמות של הקב"ה, הוא זוכר באמונת השם. ויש מנהג טוב בעם ישראל, ששמים יד ומנשקים את המזוזה, ויש גם שמתפללים פסוקים לשמירה ליד המזוזה - ועל ידי זה אדם זוכר את האמונה בה' יתברך.

כשאדם יוצא מביתו למה הוא יוצא? כתוב בפסוק (דברים לג, יח): "שִׁמַח זְבוּלֵן בְּצֵאתְךָ וְגו'", האדם יוצא למשא ומתן, ועיקר מה שאדם צריך אמונה חזקה זה במשא-ומתן שלו, שאדם יהיה 'נושא ונותן באמונה' - וזה נעשה ע"י המזוזה. כי מזוזה היא הברכה של הממון, ואדם שרוצה את ברכת ה' כמו שצריך - הדבר הכי חשוב שתהיה לו אמונה בהקב"ה, שאין אדם נוגע במוכן לו, ושלא ירוויח בשקר ומרמה פרוטה אחת, ועי"ז משאו ומתנו יהיה באמונה. אומר הרמב"ן (סוף פרשת בא שמות יג, טז) שאדם שקונה מזוזה בזו (בסכום מועט) והוא קובע אותו על פתחו, בזה הוא מודה בחידוש שהעולם ובידיעת הבורא והשגחתו, ובנבואה של משה וכל הנביאים, ולכל השבחים האלה האדם זוכה ע"י מצות מזוזה.

מקום המזוזה לפי ההלכה

ו. לפי ההלכה שמים את המזוזה בשליש העליון של המשקוף, כמו שאומרת הגמ' במנחות (דף לג.). וגם אם המשקוף גבוה אפי' 3 מטר, צריך לשים את המזוזה בגובה 2 מטר, ואם המשקוף רגיל 1.80 מ', מודד מלמעלה 60 ס"מ שזה שליש ושם ישים את המזוזה - כלומר את החלק התחתון של המזוזה, והמזוזה עצמה תהיה קבועה כולה תוך שליש העליון. למשל אם יש לך מזוזה בגודל 15 ס"מ, אז יוצא שהחלק התחתון שלה הוא 60 ס"מ מלמעלה, והראש של המזוזה נמצא ב-45 ס"מ מלמעלה.

השליש שתחת ידך, וגם על השליש שטמון בקרקע, אבל עיקר המקום של המזוזה הוא נמצא בשליש העליון של הפתח.

שליש העליון כנגד האמונה שבכתר

י. אם נחלק את הג' השלישים כנגד הספירות, יצא שהשליש הראשון הוא המוחין, שהספירה הראשונה שלהם היא הכתר, היינו האמונה – שהיא בכתר וכנ"ל, ולכן המשא-ומתן צריך להיות באמונה, שאז יש לאדם ברכה בעסקים שלו. יש את הרמז המפורסם: א"ב ג"ד, א"ב – א'מונה ב'רכה. ג"ד – ג'זל ד'לות ח"ו. וכשהאדם יש לו אמונה חזקה, הוא נושא ונותן באמונה, והאמונה הכי חזקה בהקב"ה, זה כשהאדם ישר במשא-ומתן שלו. הרבה פעמים מתפתים לעגל פינות ח"ו, לא להגיד את כל האמת, או כל מיני מורי היתר שיש לאדם, אבל כשאדם זוכה שיש לו אמונה חזקה – הוא נושא ונותן באמונה.

השאלה הראשונה בב"ד של מעלה אם נשא ונתן באמונה

יא. הגמרא אומרת (שבת לא.) שהשאלה הראשונה ששואלים את האדם בבית דין של מעלה היא: 'האם נשאת ונתת באמונה', לפני ששואלים את הבן-אדם אם הוא קבע עיתים לתורה וכו', ועל כל המצוות הכי חשובות, הדבר הראשון ששואלים אותו 'האם נשאת ונתת באמונה?' ומזה מובן, שהמצוה של משא ומתן באמונה היא הדבר הכי חשוב. ולכן כל פעם שאדם יוצא מביתו לעסוק במשא ומתן בבחינת 'שמח זבולון בצאתך' – כדאי שיתפלל ליד המזוזה, שיזכה היום ובכל יום ויום לישא וליתן באמונה, ושלא יפול חלילה למשא ומתן שלא באמונה.

כנגד החכמה - הברכה שבמזוזה

יב. 'חכמה' – היא מקור הברכה, אומר הזוהר הקדוש בפרשתנו (עקב ח"ג דף רעא.) שכל פעם שמברכים ואומרים 'ברוך' – זה בספירת החכמה. והמזוזה יש בה את הכוח לברך את האדם בשמירה, ולברך את ממונו, ובכל הברכות שהוא צריך. ואף שהגמרא בפסחים (דף נ:) אומרת: שאנשי כנסת הגדולה התענו כ"ד תעניות שכותבי תפילין וספרי תורה ומזוזות לא יתעשרו. מה הסיבה? כי אנשי כנסת הגדולה ידעו שלהתעסק בסת"ם (ר"ת ספרי תורה, תפילין, מזוזות) זו עבודה קשה, ואם הסופרים יתעשרו מזה, הם יניחו את העבודה הזאת, ולא יהיו מספיק ספרי תורה, תפילין, ומזוזות, לכן התענו אנשי כנסת הגדולה כ"ד תעניות שהסופרים לא יתעשרו מכתבת סת"ם, ויצטרכו תמיד לכתוב. אבל אומרת הגמרא, שאם הם עושים את זה לשם שמים, אדרבה הם מתברכים.

יוצא, שסופר שכותב סת"ם, ומקבל כסף לפרנסתו, אבל עיקר כוונתו היא לשם שמים לכבוד הקב"ה, להרבות ספרי תורה תפילין ומזוזות כשרים ומהודרים, הוא מקבל ברכה ועשירות, ועיקר הברכה באה לו דוקא מהמזוזה, כי מזוזה היא מקור הברכה לאדם.

בינה - כח המזוזה להחזיר בתשובה

יג. 'בינה' – המזוזה יש לה כח להחזיר אנשים בתשובה. אנחנו מתפללים תמיד על הבנים שלנו, על המשפחה והחברים שיזכו

לחלק את השקעותיו שליש שליש

ז. הגמרא בבא מציעא (דף מב.) אומרת: 'לעולם ישלש אדם את ממונו, שליש בקרקע, ושליש בפרקמטיא (מסחר), ושליש תחת ידו', כלומר, לא כדאי לשים את כל ההשקעה במקום אחד. ואע"פ שהרבה פעמים אנשים עושים דבר כזה, שמשקיעים את כל כספם במקום אחד. ויותר גרוע, אלה שעוד לוקחים הלוואות בשביל השקעה כזאת, כל זה סכנה מאוד גדולה, והרבה נפלו בגלל דברים כאלה.

ולכן הגמרא אומרת שאדם יחלק את הממון שלו לשלושה חלקים: שליש יצפין בקרקע (כמו שאומרים, מחביא את הכסף מתחת הבלטות), וכמה יחפור בקרקע וישים את הכסף? כתוב בגמ' בעומק טפח. ושליש בפרקמטיא (יעשה בו מסחר), שיהיה מושקע באיזה עסק מרווח. ושליש תחת ידו – שישאיר בידו שליש מכספו במזומן. ולמה? כדי שאם תזדמן לו פתאום איזו עסקה רווחית או לאיזה צורך כלשהו, יהיה לו כסף מזומן – לכן צריך שיהיה לו שליש תחת ידו.

השליש שבסחורה מובחר מכולם

ח. ואיזה שליש מובחר מכולם? אומר רבינו בלקוטי מוהר"ן (תורה כ"ג אות ד'), שהשליש שבפרקמטיא הוא השליש הכי טוב. כי יש משנה (פאה פ"ח משנה ח' ובש"ע יור"ד רנ"ג) שאומרת, שההגדרה של עני זה שאין לו מאתיים זוז. ואם יש לו סכום כזה, אז אסור לו לקחת צדקה, כיון שכבר יש לו סכום גדול של מאתיים זוז. אבל אומרת הגמרא (בירושלמי על המשנה בפאה שם), שאם יש לו 50 זוז, וכל הסכום מושקע בפרקמטיא (עסק), אז עדיף חמשים שעושים, ממאתיים שלא עושים.

טוב חמישים שעושים ממאתים שלא עושים

ט. כלומר, אפי' אם יש לאדם רק 50 זוז, אבל הם מושקעים, והם עושים פירות, הם הרבה יותר טובים ממאתיים שלא עושים. מה ההסבר בזה? אדם שיש מאתיים זוז, הוא לא לוקח מהצדקה, אבל יש לו בעיה, שהוא אוכל מהקרן שלו, ולאט-לאט הוא נחסר, אבל כשיש לאדם 50 זוז שהם מושקעים בעסקה שכל הזמן נותנת פירות, יוצא שהקרן לא כלה. וזה הפשט בדברי הירושלמי טוב 50 שעושים, ממאתיים שלא עושים – כי במאתיים אוכלים מהקרן והוא נחסר, אבל כשהכסף מושקע, יש פירות, והקרן נשמר.

כעת נבין ש-ג' השלישים של הכסף, הם כנגד ג' שלישי המשקוף: והשליש שבפרקמטיא – כנגד השליש העליון שבמשקוף. השליש שתחת ידו – זה השליש האמצעי כנגד היד של האדם, שהיא באמצע הגוף. והשליש שבקרקע – כנגד השליש התחתון שבמשקוף שהוא סמוך לקרקע. יוצא שאנחנו מחלקים את המשקוף והמזוזות שבדלת לשלושת חלקי הממון של האדם.

ומקום המזוזה כבר הבאנו שהוא בשליש העליון, שזה כנגד השליש מעות שאתה מושקע בהם, והם עושים לך את העסק שלך. כי בשליש הזה יש את המזוזה ששומרת עליך ועל ממונך, ונותנת לך את הברכה. וזה מקרין גם על שני השלישים התחתונים, גם על

ע"י מזוזה נכפלת פרנסתו, ובאה לו בקלות

טו. 'חסד' – ע"י המזוזה מתרבה לו הפרנסה והיא בקלות. כי אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ג אות ד'), שיש למצות מזוזה כח להכפיל לאדם את הפרנסה. והוא מביא את המדרש (במדבר רבה כב, ח) למה המטבעות נקרא שמן 'זווי'? משום שהם כל הזמן זויים מזה לזה, (היום יש לך את הכסף בכיס, מחר הוא בכיס של החבר שלך, הכסף תמיד עובר מיד ליד). ורבינו אומר שלשון מזוזה 'זווי' זה אותו לשון, כלומר שהמזוזה קרויה על שם הכסף שנקרא זווי. הפסוק באיוב (כב, כה) אומר: 'וְהָיָה שְׂדֵי בְּצֻרֶיךָ וְכֶסֶף תּוֹעֲפֹת לְךָ' – 'בצריך' זה האיובים שלך שמצירים לך. אלא שרבינו דורש עוד פירוש, הרי כותבים על המזוזה מבחוץ את השם 'שדי' – וא"כ המזוזה נקראת בשם 'שדי', כמבואר בזהר פינחס (ח"ג דף רנז), (המנהג של הספרדים להגיד את השם 'שדי' ולא להגיד 'שק'), המקום של המזוזה נמצא על הציר של הדלת (אם לא יודעים איפה שמים את המזוזה, יש הלכה של 'היכר ציר', כי המזוזה שייכת לצירי הדלת), וזה: 'וְהָיָה שְׂדֵי בְּצֻרֶיךָ' – כשיש לך שם 'שדי' במזוזה על הציר של הדלת, אז 'וְכֶסֶף תּוֹעֲפֹת לְךָ' – אתה זוכה לכסף תועפות.

פרנסה כפולה כדי להוציא את האדם מ'תאות ממון'

טז. הגמרא בברכות (דף סג) מסבירה: על הפסוק 'וְכֶסֶף תּוֹעֲפֹת לְךָ' שלמילה 'תועפות יש שני פירושים: א. מלשון כפול. בארמית 'עייף' זה הכפיל, כלומר שתזכה שממונך יוכפל. ב. – שהפרנסה מעופפת לך כציפור – היא תבוא לך בקלות. ונסביר את שני הפירושים האלה. כתוב (במדבר קהלת) 'יש לו מנה רוצה מאתיים', וזה הסיפור של 'תאות ממון', שתמיד מרגיש שיש לו רק חצי ממה שהוא היה רוצה (כמ"ש 'אין אדם מת וחצי תאוותו בידו'). אבל כשהקב"ה נותן לו כפול ממה שהוא רוצה, ככה אפשר לשבור את תאוות ממון, וזה הכוונה שפרנסתו מוכפלת לו, שיש לו שפע כפול, (וכמו שאומר רבינו בליקוטי מוהר"ן תניינא תורה מ' בסופה). את הפירוש הזה שמנו ב'חסד', כי זה חסד של הקב"ה שע"י מצות מזוזה אדם זוכה לפרנסה כפולה, ושהפרנסה מעופפת וקלה לו כמו ציפור. ושני הפרושים יחד הם חסד של הקב"ה שאדם זוכה לו ע"י מצות מזוזה.

'גבורה' - ע"י מצות מזוזה ניצל מחטאים

יז. 'גבורה' – ע"י מצות מזוזה ניצל מחטאים. כתוב במשנה (אבות ד, א) "איזהו גיבור הכובש את יצרו", אדם גיבור ברוחניות יכול להינצל מחטאים כי יש לו כח לכבוש את יצרו. יש גמרא במנחות (דף מג) "חביבים ישראל שסייב אותם במצות", הגמרא שם מדברת על שלוש מצות: מצות ציצית, מצות תפילין, ומצות מזוזה. הציצית זה ארבע כנפות שסובבים את הגוף של האדם. התפילין של יד בזרוע לשמור על הלב, ותפילין בראש לשמור על המוח. ומצות מזוזה שאדם שם את המזוזה בפתח ביתו. ודורשת על זה הגמרא את הפסוק (קהלת יד, ב): 'וְהַחַיִּט הַמְּשָׁלֵשׁ לֹא בְמַהְרָה יִנְתֵּק', שע"י שלוש מצוות אלו הוא בחזקה שלא יחטא. כי אם אתה זוכה לקיים מצות ציצית, תפילין ומזוזה, יש עליך שמירה שלא תחטא.

ללכת בדרך השם, ויזכו להיות צדיקים ויראי שמים. ואם ח"ו אדם רואה שהבן שלו קצת סטה מהדרך ולא הולך בדרך ישראל סבא, יש סגולה גדולה להתפלל על זה ליד המזוזה, וכך היו אימותינו הקדושות כשהיו רוצות להתפלל על הילדים שלהם, היו מתפללות ליד המזוזה, ואפילו שהן לא ידעו מה המקור לדבר זה אבל כך הן היו נוהגות, וזו האמת.

אונקלוס גייר את חיילי אדריאנוס קיסר על ידי המזוזה

יד. הגמרא בעבודה זרה (דף יא.) מספרת על אונקלוס הגר, שהיה אחיין של אדריאנוס קיסר רומי, והוא התגייר. ולמרות שקיסר רומי מאוד אהב את האחיין שלו, היתה לו בושה גדולה וכעס גדול עליו על זה שהוא התגייר ופנתאום ונעשה יהודי, וזה ממש שיגע אותו. כתוב במדרש (שמות רבה ל, יב) הוא אמר לו: 'לא מצאת לך להתנדב רק בעם הכי בזוי? כמה הרגתי בהם, וכמה עיניתי בהם וכו'. וכך הוא ניסה להחזיר אותו חזרה ולא הצליח. והוא שלח גדוד של חיילים להביא אותו אליו. וכשהגיעו אליו החיילים לקחתו, אמר להם: 'לפני שאתם לוקחים אותי, תשמעו איזה דרשה יפה'. וכיון שהוא היה אחיין של הקיסר הם היו חייבים לכבד אותו, והוא התחיל לדרוש להם בפסוקים, ואונקלוס היתה לו לשון משכנעת בצורה פלאית ואיך שהם שמעו את הדברים שלו הם השתכנעו, וכל חיילי הצבא ששלח הקיסר להחזיר את אונקלוס אליו – כולם התגיירו. אחרי זמן שהקיסר רואה שאונקלוס לא מגיע אליו, הוא שולח גדוד שני של חיילים, ועל ידי הדיבור שלו גם הם מתגיירים. ראה אדריאנוס קיסר שזה לא עסק, ושולח גדוד שלישי, ומצוה אותם לא לדבר עם אונקלוס מטוב ועד רע, רק לתפוס ולהביא אותו אלי, והם עשו כמו שנצטוו.

ואיך שהוציאו אותו מהבית, אמר להם: רגע, ואז הוא שם את היד על המזוזה, והתחיל להתפלל. והם התפלאו ושאלו אותו מה זה? אמר להם אני ימשול לכם משל: הדרך היא שהמלך יושב בארמון והעבדים שלו שומרים אותו מבחוץ, אבל אצלנו היהודים זה בדיוק הפוך, אנחנו יושבים בתוך הבית, והמלך הקב"ה הוא שומר עלינו מבחוץ ע"י המזוזה. הם רק שמעו את הדיבור הזה שיצא מתוך הלב הטהור של אונקלוס, וכולם התגיירו. ואז הקיסר התייאש ולא ניסה יותר להחזיר אותו. ומכאן רואים את הכוח העצום שיש למזוזה לגייר גרים ולהחזיר אנשים בתשובה, כי גרים ובעלי תשובה זה בחינה אחת (ע' ליקוטי מוהר"ן תורה י"ד). וכשאדם רוצה להתפלל שהבנים שלו יזכו לחזור בתשובה, ובן על עצמו, ישם את היד על המזוזה ויתפלל להשי"ת.

עד עכשיו אמרנו שלושה עניינים במזוזה. ב'כתר' – האמונה היינו משא ומתן ביושר ואמונה. ב'חכמה' – המזוזה היא מקור הברכה, ע"י שיש לאדם מזוזה כל נכסיו מתברכים, ושורה עליו הברכה. ב'בינה' – זה הכח של המזוזה להחזיר בתשובה ולגייר גרים, וע"י מצות מזוזה אדם זוכה לחזור בתשובה.

כמה דיני מזווה מצויים

כ. כדי שהפתח יתחייב במזווה, צריך שיהיה צורה של משקוף שהוא נמוך מהתקרה, אבל אם הפתח פתוח עד התקרה, ואין שם משקוף, זה פטור ממזווה. וכן חדר שאין לו תקרה פטור ממזווה. מזווה שמים רק בחדר שיש בו תשמיש נאה של כבוד, ולא בשירותים ואמבטיה, ולא בחדר כביסה וכיוצא בזה, שיש בהם תשמיש של ביזיון וניקיון וכו'. צריך לשים מזווה בכל חדר בבית.

היום יש את הקרוואנים שנוסעים איתם, הקרוואן הנגרר מיועד לנסיעות ומדי פעם חונים איתו, אבל זה נקרא חניית עראי, כי כל הזמן הוא נוסע ממקום למקום (ואפילו אם אתה נמצא שבוע שבועיים במקום אחד) ולכן הוא פטור ממזווה. אבל אם הקרוואן עומד במקום קבוע, ואתה גר שם, ולא מתכוון להזיז אותו, אלא זה הבית שלך, אז אפילו שהקרוואן הוא נייד, בכל אופן היות שאצלך הוא קבוע, ואתה גר בו יותר מ-30 יום רצוף, לכן זה חייב במזווה.

אריכות ימים ורפואה בזכות מצות מזווה

כא. 'נצח' – ע"י מצות מזווה זוכה לאריכות ימים. ולומדים את זה מההיקש של פרשת מזווה שכתובה בפרשת עקב, מסמיכות הפסוקים שדרשה הגמרא (שבת לב), כמו שכתוב "וַיְכַתְּבֶם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ – לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְכוּ'", אדם שיש לו מזווה, הוא זוכה לאריכות ימים.

אריכות ימים – כוללת רפואה מכל המחלות שגורמים לאדם קיצור ימים ח"ו, כי אם אדם מאריך ימים וח"ו הוא סובל אז מה זה שווה האריכות ימים. יש ברכה יפה שאומרים אצל האשכנזים – 'עד 120 אבל בלי כדורים'. אם אדם מאריך ימים בסבל, והוא נטל על משפחתו זה לא חיים טובים של אריכות ימים. ולכן בכלל אריכות ימים שיש במזווה, יש גם בן ברכה של רפואה. וזה נמצא ב'נצח', כי אריכות ימים שייכת לענין נצחיות, וככל שאדם מאריך יותר ימים, הוא יותר שייך למידת ה'נצח'. לכן את הסגולה הגדולה של המזווה שיש בה אריכות ימים – אנחנו שמים ב'נצח'.

מזווה אחת מצילה את כל עיר הנידחת

כב. 'הוד' – יש חידוש גדול בגמרא סנהדרין (דף עא.) בענין עיר הנידחת. כתוב בתורה (דברים יג, יג-טו): "כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ... יֵצְאוּ אַנְשֵׁי בְנֵי בְלִיעֵל מִקִּרְבָּהּ וַיִּדְחוּ אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם לְאִמּוֹר נִלְכָּה וְנַעֲבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם... הֲבֵנָה תִּפְּהוּ אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִיא לְפִי חֶרֶב הַחֶרֶם אֲתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֵמָתָהּ לְפִי חֶרֶב וְכוּ'". אם עיר שלמה הודחה לעבוד ע"ז – שכל בני העיר הודחו לעבוד עבודה זרה, יש להם דין מאוד קשה שצריך להרוס את כל העיר כולה, ואת וכל יושבי העיר נידונים בהרג – היינו מיתת סוף. וזה דבר מאוד קשה להרוג עיר שלימה של יהודים, עד שהתורה בעצמה אומרת: שלא תחשוב שח"ו אם אתה תעשה מעשה של אכזריות להשמיד עיר שלמה ולהרוג את כל יושביה, שבגלל זה יהיה לך מידת האכזריות, אומרת התורה (שם, יח): "וַיִּנְתֵּן לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמָן וְהִרְבֵּךְ".

ויש להוסיף, שבשבת ביום טוב שאין תפילין, מצות שבת או יום טוב היא המצוה הנוספת ששומרת עלינו ש"החוט המְשַׁלֵּשׁ לֹא בְמִהְרָה יִנְתֵּק", כי תמיד השמירה היא צריכה להיות בבחינת בית לתא הוי חזקה! עכ"פ למדנו שמצות מזווה יש לה את הכח לשמור את האדם מהחטאים. כמובן שזה לא שניטלת הבחירה לאדם, אלא כמו שאמרנו שהמקום של המזווה זה המקום שעומדים בו להתפלל על תשובה אחרי החטא, וגם להתפלל להינצל מהחטא עוד לפני שח"ו אדם חטא. ובפרט שהמזווה היא באה לשמור על הגשמיים של האדם, א"כ ק"ו שהיא שומרת על הרוחניות שלו, שלא יחטא ויניקו ממנו החיצונים את השפע שלו.

הזהיר במזווה זוכה לדירה נאה

יח. 'תפארת' – מובא בגמרא (שבת כ"ג ע"ב) הזהיר במזווה זוכה לדירה נאה. וזה מוסר שצריך לשים אליו לב. הרי היום דירה זה אחד הדברים היקרים ביותר, ממיליון ועד 5 מיליון ולמעלה, אדם משקיע כספים מרובים כדי שתהיה לו דירה נאה. ואומרת הגמרא (ברכות נו): "שלשה מרחיבין דעתו של אדם, אלו הן: דירה נאה, ואשה נאה, וכלים נאים". ובפרט לתלמידי חכמים שזה מרחיב את דעתם בתורה הקדושה.

ולפעמים קורה, שאדם עושה דירה נאה, וכשמגיע לקניית המזוזות פתאום הוא מחפש את המזוזות הזולות ביותר. וזה צריך להיות בדיוק להיפך, כי אדם צריך לחפש דוקא את המזוזות המהודרות ביותר שיהיו מסופר ירא שמים, וגם אם יעלה לך מאתיים או שלוש מאות שקל למזווה, הכל כדאי. והעיקר שתהיה מסופר ירא שמים, וכתובה בכתב גדול יפה ונאה שנשמר לאורך שנים טובות.

כשנכנסים לבית חדש קורה הרבה פעמים שיש הרבה עוגמת נפש, לא הכל כמו שחשבנו, זה מתקלקל, פה יש נזילה, פה איזה סדק, או משהו שבור. ולכן כדאי להשקיע במזווה מהודרת, כדי שישמרו עליך מהמשים שתהיה לך דירה נאה. המזווה שומרת את האדם מבחוץ ומבפנים, היא שומרת לך על הבית הנאה שלך. ולכן שמנו את ההשגה הזו בספירת ה'תפארת', מלשון פאר, כי ע"י שאדם עושה מזווה מהודרת ומפוארת בביתו ע"י זה הוא זוכה ל'פאר'.

דין חדר צר וארוך לענין מזווה

יט. מה הגודל של בית שחייב במזווה? לפי ההלכה אם יש ארבע על ארבע אמות (כשני מטר על שני מטר – ארבע מטר מרובע) חייב לקבוע מזווה עם ברכה. אבל אם הוא ארבע מטר מרובע בצורת מלבן, כגון שהוא מטר על ארבע מטר, שמצד שיש מספיק שטח לחייב אותו במזווה, אבל אין פה בו ארבע על ארבע באורך ורוחב אז מספק צריך לשים מזווה אבל בלי ברכה. כי יש מחלוקת האם צריך להיות דוקא ד' על ד' אמות, או אפילו 2 אמות על 8 אמות (שזה יוצא אותו שטח) האם גם בזה צריך מזווה. לפי הרמב"ם חייב וכן פסק בשולחן ערוך (י"ד רפ"ו סעיף י"ג), ולכן הרבה מהספרדים מברכים. אבל הרא"ש חולק, ולכן כתב הש"ך (ס"ק כ"ג) שיקבע בלי ברכה. ולכתחילה כדי לפטור חדר כזה בברכת מזווה על חדר אחר שהוא חייב במזווה לכולי עלמא.

בית שיש בו ח"ו עיתוני פריצות, וכן כל המכשירים טמאים שיש בהם פריצות נוראה, שזה היפך מהקדושה של המזוזה, וכל הענין של שם 'שדי' זה שם של שמירת הברית – שאמר לעולמו די, שאדם הוא שמור וגדור ולא ח"ו פרוץ בעריות.

הקב"ה אמר לאברהם (בראשית י, א) "אֲנִי אֵל שְׁדֵי הַתְּהִלָּה לְפָנַי וְהִיא תָמִים" – ושם ציווה על ברית המילה. והקב"ה אומר ליעקב (שם לה, יא) "אֲנִי אֵל שְׁדֵי פְרָה וְרֵבָה" – פריה ורבייה בקדושה. ורואים מכאן ששם 'שדי' שייך לענין של שמירת הברית, והוא גם השם ששומר על דלתות ישראל, ולכן הענין של שמירת המזוזה שיש בה שם 'שדי', זה ע"י שגם אתה שומר את הברית קודש, ואתה מתקדש ולא מכניס לבית שלך תמונות של פריצות ועיתונים טמאים, ומכשירים טמאים עם אינטרנט פרוץ רח"ל, וכל הדברים האלה – "ותן לחכם ויחכם עוד". כי באמת יש לנו כל כך הרבה ברכות בזכות המזוזה, וחבל להפסיד את כל הברכות הגדולות האלה בגלל שלא שומרים על קדושת שם 'שדי' שנמצא במזוזה מחמת פגם הברית.

אנחנו מבפנים והקב"ה שומר עלינו מבחוץ

כה. 'מלכות' – המזוזה עצמה שייכת לספירת המלכות. יש גמרא במנחות (דף לג:) שאומרת: "אמר רבא, מצוה להניחה (את המזוזה) בטפח הסמוך לרשות הרבים". פעם בבתים הישנים היו משקופים מאוד רחבים ברוחב מטר, ואיפה ישימו את המזוזה? אומר רבא, ששמים אותו בטפח הסמוך לרשות הרבים. טפח זה כ-8 ס"מ, ושם שמים את המזוזה. ולמה דוקא במקום הזה? כדי שאיך שאדם נכנס, הוא יפגע במזוזה מיד. עוד אומרת שם הגמ', "רבי חנינא מסורא אומר: כדי שהמזוזה תשמור אותו. ועל זה דורשת הגמרא: "בא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, מלך בשר ודם מלך יושב בפנים ועבדים שומרים אותו בחוץ, ואנחנו יושבים בבית, והקדוש ברוך הוא שומר עלינו מבחוץ.

מלך פרס שלח לרבי מרגלית ורבי שלח לו מזוזה

כו. בירושלמי (פאה פ"א ה"א) מספרת על רבי יהודה הנשיא וארטבן מלך פרס, שהם היו בקשר טוב, (לרבי היה קשר מיוחד גם עם קיסר רומי אנטונינוס, וגם עם מלך פרס ארטבן. ואלו היו שתי האומות הגדולות באותו זמן). ומלך פרס מאוד אהב את רבי, והוא שלח לו מתנה מרגלית שנקראת בשם 'אטימיטון', שהיתה מרגלית גדולה הכי יקרה בעולם, ואמר לו המלך לרבי: תראה אני שולח לך דבר הכי יקר שאין כמותו, ואני רוצה שתשלח לי גם כן משהו שווה ערך אליו. מה עשה רבי? כשקיבל את המרגלית הוא שלח לו מזוזה. ואז מלך פרס מאוד התפלא, ואמר לו: אני שולח לך דבר כל כך יקר ששווה מיליארדים ז'כל חפצך לא ישוו בה, ואתה שולח לי מזוזה ששווה חד פלור (מטבע פשוט) אמר לו רבי: אמר לו: חפצך וחפצי לא ישוו בה. ולא עוד אלא שאתה שלחת לי דבר שאני צריך לשמור אותו, ואני שלחתי לך דבר שכשאתה ישן לך היא שומרת אותך, שכתוב (משלי, כב): "בְּהִתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּשֹׁכֵב תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ".

ואמרת הגמרא (סנהדרין ע"א) "תניא, רבי אליעזר אומר: עיר הנידחת לא היתה ולא עתידה להיות, אלא דרוש וקבל שכר". שהרי יש כל כך הרבה תנאים כדי שתהיה מציאות של עיר הנידחת, עד כדי כך שבמציאות אי אפשר שיתקיימו כל התנאים ותהיה עיר הנידחת, לכן אומרת הגמרא שעיר הנידחת לא היתה ולא תהיה, אלא היא אחת מהפרשיות שעליהם נאמר 'דרוש וקבל שכר'. מה הסיבה לכך? כי כתוב שכל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת בכל העיר היא מצילה את כל העיר שלא תיעשה עיר הנידחת, ולמה? כי כתוב (דברים יג, יז): "וְיִשְׂרָאֵל בְּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַה' אֱלֹהֶיךָ". כלומר, אוספים את כל מה שיש בעיר אל מרכז העיר, ואת כל החפצים צריך לשרוף, רק שאי אפשר לעשות כן אם יש שם מזוזה כי נאמר במצות מחיית עבודה זרה (שם יב, ד): "לא תעשון כן לה' אֱלֹהֵיכֶם". נמצא שהמזוזה היא מצילה מהדין הקשה ביותר של עיר הנידחת. הענין של עבודה זרה, וכן הענין של עיר נידחת שייך לספירת ה'הוד' (בחי" כ"ל היום דה"י) ורואים את מעלת המזוזה, שהמזוזה יש לה כוח גדול להציל עיר שלמה שעבדה עבודה זרה שלא יקיימו בה את הדין הקשה רק בזכות שהיתה בה מזוזה.

ויש להוסיף בפנימיות, שעל ידי שיש מזוזה בעיר, היא מצילה את כל העיר מלהיות עיר הנידחת, כלומר הקדושה של מזוזה אחת, שומרת על העיר מלהיות נידחים, מליפול בחטאים של עבודה זרה. ובוזה ספירת ה'הוד הוא ענף הגבורה, כי לעיל ביארנו בספירת הגבורה שהמזוזה מצילה את האדם מחטאים.

שמירת הברית עם מצות מזוזה מזכים לעשיית

כג. 'יסוד' – שם 'שדי' הכתוב במזוזה הוא בספירת היסוד. ידוע הסימן היפה: ששם 'שדי' זה ראשי תיבות – ש'זמר דלתות ישראל, כי שם 'שדי' שבמזוזה שומר את הבית מכל נזק, והנה שם שדי הוא גם כשעושים ברית מילה, כי התינוק בזמן שיש לו עורלה הוא נחשב כביכול 'שד', וברגע שעושים לו ברית מילה, מצות המילה רושמת בו אות י' והופכת מ-'שד' ומתקנת אותו לשם 'שדי'. מסביר רבינו בליקוטי מוה"ר"ן (בתורה כ"ג אות ד') שע"י שמירת הברית, ועל ידי המזוזה – אדם זוכה למשא ומתן בעשירות, כלומר שלמצות מזוזה יש קשר לענין שמירת הברית.

וכמו שבזכות 'תיקון הכללי' שהוא שמירת הברית, על ידי זה זוכים לפרנסה ברווח. כי על ידי שמירת הברית אדם מסלק את השר של העניות מביתו. וידועים דברי הזוהר הקדוש – מי שזורק פירורי לחם שר של העניות רודף אחריו, וקל וחומר מי שזורק פירורי המוח (שז"ל) ורבינו בתורה הנ"ל מקשר את שניהם יחד, כי הכוח של שמירת הברית ביחד עם מצות מזוזה, שבשניהם יש שם 'שדי', והם מצילים את אדם ח"ו מהפסד בממון וזה מה ששומר על ביתו.

לא יתכן בית עם מזוזה וגם דברים טמאים בפנים

כד. לכן כשאדם שם מזוזה בבית, צריך לשים לב שח"ו אין בבית דברים שהם היפך מהקדושה, וכמו שדיבר על זה הרבה הבאבא סאלי הקדוש, וגם הרב יעקב יוסף דיבר על זה בענין המזוזה של

איך רבי שלח לגוי מזוזה

ובזכות התפילות ליד המזוזה על הילדים ועל המשפחה, זוכים שהתפילה תתקבל ויחזרו כולם בתשובה אמון.

'חסד' – רבינו אומר בתורה כ"ג, שע"י מזוזה שיש בה שם 'שדי' זוכים שיתקיים בנו הפסוק: "וְהָיָה שְׁדֵי בְּצַרְיָךְ וְכֶסֶף תּוֹעֲפוֹת לְךָ", "וְהָיָה שְׁדֵי" – זה שם 'שדי' שבמזוזה. "בְּצַרְיָךְ" – בצירי הדלת, וע"י זה – "וְכֶסֶף תּוֹעֲפוֹת לְךָ", ויש בזה שני פירושים ושניהם נכונים: א כסף 'תועפות' זה שפע ופרנסה כפולה. ב. שפרנסתו מעופפת לו כמו ציפור שעפה בקלות, וכך תהיה לו הפרנסה בשפע ובקלות.

'גבורה' – המזוזה יש לה סגולה לשמור את האדם מהחטא, כמובא בגמרא (מנחות מג): "מי שיש לו ציצית בבגדו, ותפילין בזרועו, ומזוזה בפתחו, הכל בחיזוק שלא יחטא, שנאמר: "וְהַחַטָּא הַמְשַׁלֵּשׁ לֹא בְמַהֲרָה יִנְתֵּק". הכוונה – שיש לו חזקה של שלוש מצות, שלא יחטא ח"ו, והמשלימה לחזקה היא מצות מזוזה, וזהו בגבורה, כי 'איזהו גיבור הכובש את יצרו'.

'תפארת' – אומרת הגמרא (שבת כג) 'הזהיר במצות מזוזה זוכה לדירה נאה', שיהיה לו בית מהודר ויפה, ושלא יהיה לו נזק בבית שלו ח"ו. ואמרנו שאדם שקונה מזוזה ישקיע במזוזה הכי מהודרת, וזאת ההשקעה הכי חשובה בכל הבנייה של הבית – שתהיה לך בבית מזוזה טובה, כשרה ומהודרת. כדאי גם להדר שיהיה כיסוי מהודר למזוזה, מכסף או מעץ יפה, כי כל זה מייקר ומכבד מאוד את המצוה.

'נצח' – ע"י מזוזה זוכה לאריכות ימים. ובכלל אריכות ימים יש גם רפואה, שהאדם יתרפא מכל המחלות וינצל מכל מיני יסורים

'יהוד' – למדנו בגמרא (סנהדרין עא). עיר שיש בה מזוזה אינה נעשית עיר הנידחת. וז"א שלמזוזה אחת יש כח להציל עיר שלימה מדין עיר הנידחת. ובוזה יש להמליץ את ההלכה שצריך לשים מזוזה בשערי העיר, כי כבר המזוזה הזו מצילה את כל העיר מלהיות עיר הנידחת.

'יסוד' – זה השם 'שדי' שיש במזוזה שזה השם של שמירת הברית, ואמרנו שהסגולות של המזוזה הם תלויות בענין שמירת הברית וע"י שאדם שומר את הברית, אז השם 'שדי' שבמזוזה שומר עליו, כמובא בגמ' (מנחות לג): מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח של רשות הרבים, כדי שהמזוזה תשמור עליו.

'מלכות' – זה עיקר הענין של מזוזה, כי מצות מזוזה היא בספירת המלכות. ואומר רבינו (סוף תורה כג), שהמזוזה יש בה את הכוח לשבור מאדם את התאוות ממון. ויהי רצון שהקב"ה יזכה אותנו בעזרת השם שנזכה לקיים מצות מזוזה בהידור, ונזכה לכל עשרת המעלות שלמדנו היום, ולשמירה והגנה ולקדושה וטהרה ולשפע גדול ועשירות דקדושה אמון ואמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

כו. יש בענין זה נידון איך רבי שלח מזוזה למלך פרס, הרי אסור לתת מזוזה לגוי? יש בזה כמה תירושים: א. שרבי שולח לו את המזוזה שישתמש בה כקמיע, כי באמת אסור לתת לגוי מזוזה שיקבע אותה בפתח הבית שלו, בגלל שזה מבזה לשים את המזוזה בבית של גוי. אבל כקמיע מותר. ב. יש מתרצים שכל מה שאסור לתת מזוזה לגוי, זה דוקא גוי שעובד עבודה זרה, אבל אם הגוי לא עובד עבודה זרה אז מותר לתת לו. וכיון שרבי ידע שארטבן מלך פרס לא עובד עבודה זרה, לכן הוא נתן לו.

בפנימיות כוונת רבי היתה לשבור למלך פרס את תאות ממון

כת. ואומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (סוף תורה כ"ג) למה רבי שלח לו דוקא מזוזה ולא דבר אחר? מסביר רבינו, שהמזוזה יש לה כח לשבור מאדם את תאות ממון, וזה הכוונה בדיבור של רבי למלך פרס, רבי אומר לו, אתה שלחת לי מרגלית ששווה מיליונים, אבל מה יקרה עכשיו? אני נהייתי עשיר יותר גדול ממה שהייתי, ואני בבחינת: 'יש לו מנה רוצה מאתיים', כי עשית את עיקר החשיבות מממון ובוזה אדם נופל לתאות וחמדת הממון. אבל אני שלחתי לך את המזוזה שתשבר לך את תאות הממון.

מצות מזוזה כנגד דיבור 'לא תחמוד'

כט. כתוב בירושלמי (ברכות פ"א ה"ה) שעשרת הדיברות הם כנגד עשר המצות שנזכרות בקריאת שמע, והדיבר האחרון שזה 'לא תחמוד בית רעך', זה רמוז בענין של המזוזה, כמ"ש: "וְיִכְתְּבוּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ", יש מצוה לכתוב מזוזות בבית שלי, ולא על הבית של החבר שלי. שנאמר 'ביתך' ולא בית של חברך, וכאן רמוז הדיבור של (שמות כ, יד) "לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ", שדהו שורו וחמורו וכל אשר לרעך". ובזכות זה אדם ניצל מתאוות ממון. שלא לחמוד ממון שאינו שלו, הכול זה ע"י מצות המזוזה.

סיכום

ל. נעשה סיכום לכל עשר הדברים שאדם זוכה בזכות מצוה מזוזה, שסידרנו אותם לפי עשר ספירות:

'כתר' – לשון 'המתן' (כתר לי זעיר ואחווה) תמתין לי מעט עד שאני אסביר לך, וזה בחינת 'אמונה', שכל עניינה זה להמתין לישועת ה' יתברך, ואע"פ שאני לא רואה את מיד, אני מאמין וממתין לישועה. החינוך והרמב"ן אומרים שהמזוזה באה לחזק את האמונה בעם ישראל. ואמרנו שהמזוזה היא בשליש העליון, כנגד השליש הממון של המשא-ומתן. וע"י שאדם יש לו אמונה בכח מצות מזוזה – הוא זוכה לעשות משא ומתן באמונה.

'חכמה' – חכמה היא מקור הברכה, ומצות מזוזה יש בה כח לתת ברכה לאדם בכל מה שהוא צריך.

'בינה' – המזוזה יש כח להחזיר בתשובה, ולגייר גרים, כמו שעשה אונקלוס הגר, שהוא גייר את החיילים של קיסר רומי ע"י המזוזה.